

Het Kustersluik

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Jaargang 16
2022

Redactieadres: Schoolstraat 20, 5161 ZD Sprang-Capelle, tel. 0416-312210
Redactieleden: Koos Nieuwenhuizen, Piet Pruijssers, Dieter Verbeek, Rien Visser, Netty Waarts

no. 2
juni

Van de redactie

Het is al weer een paar maanden geleden dat er een Kustersluik verschenen is. Dat wil niet zeggen dat er in onze vereniging niks gebeurd is. Eigenlijk te veel om op te noemen.

We hebben een nieuwe voorzitter; niet onbelangrijk. Hij laat zich in dit nummer meteen horen.

Onze scheidende voorzitter heeft zelf voor een waardig afscheid gezorgd. Piet Pruijssers schreef een indrukwekkend boek over onderduikers in Sprang-Capelle tijdens de Tweede Wereldoorlog. In ieder huis moet dit boek aanwezig zijn. En het moet natuurlijk gelezen worden!

De lezingenreeks is ook weer voortgezet. Als u er niet bij kon zijn, vindt u in dit Kustersluik verslagen. U kunt het alsnog meebelev

Let op de aankondiging van de laatste activiteit van onze vereniging: **de kleine excursie naar de vliegbasis in Gilze-Rijen**. Let ook op de juiste datum.

Veel leesplezier toegewenst en een fijne, niet te warme en niet te natte zomer.

Rien Visser

Wim Konings stelt zich voor

Op de laatste algemene ledenvergadering kreeg ik de goedkeuring van de vergadering om als bestuurslid toe te treden tot het dagelijks bestuur. Snel daarna had ik het voorrecht om uw voorzitter te worden. Vandaar dat ik me met enige trots graag aan u voor wil stellen. In het onderdeel 'Van de bestuurstafel' ga ik verder in op de andere bestuurswisselingen.

Geboren en getogen in Sprang-Capelle, eind 1951 aan de Dreef, in een gezin met vijf kinderen. Op een boerderij deden mijn ouders - ook beiden met Sprang-Capelse roots - hun best om ons een goede start te geven. Alles in de geest van de toenmalige tijd. Mijn jeugd, tienerjaren en jong-volwassen-tijd heb ik daar doorgebracht. Ik heb daar nog veel goede herinneringen aan.

In het midden van de zeventiger jaren ben ik, na de afronding van mijn opleiding, vertrokken uit de Dreef en een aantal jaren 'zwerfende' geweest, samen met mijn vrouw en kinderen. In die periode heb ik in andere delen van Noord-Brabant en Zeeland gewoond, maar ook een aantal jaren in Afrika.

In 1983, bij terugkomst uit Afrika, ben ik in Waalwijk gaan wonen en in 2009 verhuisd naar Kaatsheuvel, waar mijn thuisbasis nog steeds is.

Ik ben vanaf mijn opleiding tot aan mijn pensionering werkzaam geweest bij bedrijven die bruggen, wegen en dijken aanleggen, waarvan de laatste dertig jaar in een directiefunctie.

Sinds eind 2017 ben ik met pensioen en verdeelde mijn tijd over reizen met mijn vrouw, mijn tien kleinkinderen en het afwikkelen van enkele klussen.

Vorig jaar viel mijn oog op het bericht van de heemkundevereniging dat er bestuursleden gezocht werden. Omdat er van mij uit altijd een sluimerende belangstelling geweest is voor de historie van mijn geboorteplaats, heb ik me aangemeld, waarna het vervolg u nu bekend is. U kunt mij altijd bereiken via mijn mail 'voorzitter@heemkundesprangcapelle.nl' of mijn mobiele nummer 06-23011951. Graag ontmoet ik u bij een van onze activiteiten.

Wim Konings

Van de bestuurstafel

Voor alles is er een eerste keer. Zo ook voor mij om als nieuwe voorzitter deze bijdrage aan Het Kustersluik te leveren, waarin zaken van de bestuurstafel en de vereniging aan bod komen.

Er is sinds het laatste Kustersluik van februari veel gebeurd. De beperkingen van de coronaperiode zijn opgeheven en we leiden weer het normale leven. Wat onwennig schudden we elkaar weer de hand, geven we elkaar bij een ontmoeting een boks met onze vuist of zijn nog niet zover, maar knikken elkaar vriendelijk toe. Alles goed bedoeld, maar nog wel een restant van de twee jaar waarin we veelal geleefd werden door de spelregels rond het virus. Maar nu we

weer mogen, ziet u dat de vereniging de activiteiten die we lang gemist hebben weer op de agenda heeft staan.

De algemene ledenvergadering en daarmee onze belangrijkste verenigingsbijeenkomst van het jaar is voor het eerst weer sinds 2019 gehouden. Na het openingswoord van de voorzitter heeft het bestuur een toelichting gegeven op het reilen en zeilen van de vereniging. Verantwoording werd afgelegd over de jaarrekening en balans. De kascommissie, bestaande uit Netty Waarts en Gerrit Haverhals, heeft de boeken gecontroleerd en een positief advies aan de vergadering uitgebracht.

Een belangrijk onderwerp binnen onze vereniging is de jaarlijks terugkerende hulding van de jubilarissen van wie er dit jaar 14 in aanmerking kwamen. De bijbehorende oorkonden voor het trouwe lidmaatschap werden aan de aanwezige jubilarissen overhandigd.

Het jaarplan 2022 werd gepresenteerd met een korte toelichting op de geplande activiteiten. Hierbij werd ook het verduurzamen van 'Ons Heem' gemeld.

Tijdens deze ALV vond ook een bestuurswisseling plaats. Piet Pruijssers heeft afscheid genomen als voorzitter van de vereniging, evenals secretaris Hans Bakkenist.

Piet werd hierbij toegesproken door Hans van den Burg, die hem prees voor zijn inzet en vooral voor de wijze waarop hij zich tijdens zijn voorzitterschap heeft ingezet. Piet, die in 2014 voorzitter werd, waarbij hij het stokje overnam van Rien Visser, heeft in die periode mede een aantal boeken het daglicht doen zien. De vereniging is hem veel dank verschuldigd voor zijn bijdragen.

Hans Bakkenist, secretaris sinds 2014, werd bij dit afscheid toegesproken door Piet, die zijn inspanningen voor de vereniging vermeldde. Hij noemde in het bijzonder het ontwerp van het nieuwe monument bij het Capelse Veer. Hans heeft zich daarnaast ook bijzonder ingezet op andere vlakken voor de heemkundevereniging gedurende zijn periode als secretaris.

Andere bestuurszaken waren de herverkiezing van Hans van den Burg, die aftredend was maar zich weer verkiesbaar stelde. Piet bedankte Hans voor zijn inbreng sinds hij als penningmeester deelneemt aan het bestuur en liet weten blij te zijn dat Hans zich nog een periode in wil zetten voor de vereniging. De ALV ondersteunde dit door Hans voor een nieuwe periode van vier jaar te benoemen. Verder werd met goedkeuring van de ALV het bestuur nog met Wim Konings als nieuw bestuurslid versterkt.

Bestuursinvulling

Al snel na de ALV is het bestuur bijeengekomen om de taken te verdelen. Het afscheid nemen van de secretaris stelde het bestuur voor de vraag hoe deze vacature praktisch en zonder kwaliteitsverlies opgevangen kon worden. Hans van den Burg heeft zich bereid verklaard om het merendeel van de secretaristaken op zich te nemen, tezamen met zijn bestaande penningmeesterschap. We zijn Hans hier erkentelijk voor, omdat het een verzwaaring is naast zijn penningmeesterschap. Voor een aantal ondersteunende secretariële taken is aan Marja de Bie gevraagd het bestuur te ondersteunen. Marja heeft daar positief op gereageerd.

Verder zal Netty Waarts als bestuurslid in het bestuur gaan plaatsnemen. Netty is in het verleden al vele jaren bestuurslid geweest en daarmee een ervaren kracht met veel kennis en kunde van de vereniging. Dit zal nog wel op de eerstvolgende ALV bekrachtigd moeten worden. Netty zal tot die goedkeuring al wel actief deelnemen aan het medebesturen van de vereniging.

Sjaak de Bie zal als bestuurslid een aantal algemene taken op zich nemen, en ondergetekende zal de voorzitterstaak op zich nemen.

Dat betekent dat we nu een bestuur hebben van vier personen dat zich met overgave en passie in zal zetten voor onze vereniging. Wel zijn we nog steeds onderbezet en willen we ons bestuur graag uitbreiden met een vijfde persoon die de taak van secretaris op zich wil nemen.

Het is al vaker genoemd, maar toch weer de oproep aan potentiële bestuursleden om zich te melden als u het leuk vindt om mede een extra impuls te geven aan onze mooie, actieve vereniging.

Ook als u alleen maar informatie wilt over een bestuursfunctie of u wilt vrijwilligerswerk doen in onze vereniging: laat het weten, wij helpen u graag verder.

Jubilarissen

Een hoogtepunt tijdens de algemene ledenvergadering is het moment waarop onze jubilarissen gehuldigd worden. Een jaarlijks terugkerend moment, dat dit jaar weer voor het eerst echt plaats kon vinden in aanwezigheid van onze leden. Van de 14 jubilarissen waren er zes aanwezig. De andere waren helaas verhinderd. Op onze website staat een foto van de huldiging.

De aanwezige jubilarissen werden toegesproken door de scheidende voorzitter en gehuldigd met een oorkonde van de vereniging en een bijpassende attentie.

Deze belangrijke groep leden werd daarmee tijdens de vergadering in het zonnetje gezet.

Afsluitend zullen we voor de vakantieperiode nog de kleine excursie hebben naar de Traditiekamer op de vliegbasis Gilze-Rijen. Waarna we terugzien op succesvolle activiteiten.

Ik wens u een fijne vakantieperiode toe.

Wim Konings

Kleine excursie naar de Traditiekamer van de vliegbasis Gilze-Rijen op 2 juli 2022

Let op! De kleine excursie stond voor zaterdag 25 juni gepland. Maar wij kunnen dan niet terecht op de vliegbasis in Gilze-Rijen in verband met de nationale Veteranendag die op die datum daar gehouden wordt.

Hebt u soms ook het idee dat we hier in Sprang-Capelle en in het bijzonder Capelle vlak naast de vliegbasis wonen? U hoort natuurlijk ook elke dag helikopters overvliegen. Waar komen die vandaan? Het vliegveld in Gilze-Rijen is hun thuisbasis. Goed om daar eens een kijkje te gaan nemen.

We gaan op bezoek in het museum, behorende bij dit vliegveld. Maar daar heet het geen museum, maar Traditiekamer.

Verbaas je over alles wat de Traditiekamer van de vliegbasis te bieden heeft over de luchtvaartgeschiedenis. De Traditiekamer vertelt onder andere het verhaal van de vliegbasis zelf. En laat zien welke rol die heeft gespeeld in de ontwikkeling van de Nederlandse luchtvaart. Bevlogen vrijwilligers vertellen je enthousiast over de enorme collectie, zoals een rotorblad van een Apache,

een Hellfire-raket, boordkanon, zitbank uit een Chinook, straalmotoren, schietstoelen en nog veel meer.

Om **13.30 uur** melden we ons aan de poort van het vliegveld.

Er moeten eerst wat administratieve handelingen afgewerkt worden. Er wordt gecontroleerd of u op de lijst met deelnemers staat. Tevens wordt u ID-kaart of paspoort met bijbehorend nummer gecontroleerd. Maar dan is er toch om **14.00 uur** koffie met iets lekkers.

Daarna gaan we in groepjes door de Traditiekamer voor een interessante rondleiding.

U wordt vriendelijk verzocht u aan te melden **via e-mail** naar secretaris@heemkundesprang-capelle.nl. Omdat we op bezoek gaan bij een militair complex moet u bij uw aanmelding het volgende vermelden: voornaam, achternaam, geboortedatum, geboorteplaats, ID-type (ID-kaart of paspoort) en ID-nummer van het type dat u opgegeven hebt.

De kosten voor deze excursie zijn € 5,00, te betalen bij de ingang.

Graag aanmelden voor 18 juni!

We reizen met eigen vervoer. Heeft men geen eigen vervoer, dan kunt u contact opnemen met een van de bestuursleden. Denkt u nog aan de mogelijkheid van carpoolen?

'Ons Heem'

Het verenigingsgebouw van onze heemkundevereniging is op twee momenten in de week open. Op donderdagmiddag is er altijd voldoende belangstelling. Op zaterdag is dat veel minder. Daarom heeft het bestuur besloten om op zaterdag 'Ons Heem' niet meer open te stellen. De belangstelling is te gering.

Mocht u toch een bezoek willen brengen aan 'Ons Heem' op zaterdag, dan kunt u contact opnemen met Wim Konings, 06-23011951.

Het blijft natuurlijk altijd interessant om een bezoek aan de tentoonstelling te brengen. Maar dat doen we dan op afspraak!

Verslag van de lezing over 'Smokkelen in Brabant, een spannend avontuur' door Paul Spapens op 8 maart 2022

Piet Pruijssers verwelkomt de aanwezigen en de spreker van deze avond. Hij begint met wat huishoudelijke zaken. Ons prachtige verenigingsgebouw 'Ons Heem' is aan een nieuw dak toe, vooral beter geïsoleerd. En daar zijn vrijwilligers voor nodig. De bestuursleden noteren graag namen.

Daarna gaan we er eens goed voor zitten, want smokkelen klinkt best spannend.

Paul Spapens is journalist van huis uit. Met een brede belangstelling. Vandaar ook zijn belangstelling voor het onderwerp van vanavond. Er is zelfs een boek van zijn hand met dezelfde titel als de lezing. Je kunt er niet omheen: Paul is een kleurrijke verschijning met lange, witte, wapperende haren. En de kleuren zitten vooral in het montuur van zijn bril. Maar na een kwartiertje ben je er aan gewend.

Hij begint gelijk al met een steekje onder water. In het 'brave' Sprang werden sigaretten gesmokkeld in een tankwagen. 'Ik wil maar zeggen dat er overal gesmokkeld werd; niet alleen aan de grens.'

Hoe kom je er toe om een boek te schrijven over smokkelen? Dat was het gevolg van een eerder boek over de kermis in Tilburg. In dat boek staat een hoofdstuk over de 'drooglegging' van de Tilburgse kermis. Dat mislukte volkomen. Er werd nog nooit zoveel gedronken. Maar waar kwam die drank vandaan? Die werd uit België gesmokkeld. En dat was het begin van zijn smokkelonderzoek.

Paul werd ook getrickerd door de negatieve verhalen in de kranten over Brabant. Die provincie zou corrupt zijn. Er werden journalisten op pad gestuurd om dat te onderzoeken. Maar die journalisten van boven de rivier werd een poets gebakken. Door de toneelvereniging uit Hilvarenbeek werd een smokkelspel opgevoerd. De man die daar verslag van deed, werd uiteindelijk ontslagen.

Maar wij zaten eigenlijk te wachten op mooie smokkelverhalen. Gelukkig kwam er een. Een gezette dame kwam de grens over. De douane had haar spelletje wel door. Vol liefde werd de vrouw bij de kachel gezet om zich te kunnen opwarmen. Ze moest lang blijven zitten en de kachel werd flink opgestookt. Toen bleek dat er heel wat boter onder haar mantel zat, gezien het plasje onder haar stoel.

Maar zo'n verhaal geeft de romantiek van het smokkelen aan. En Johnny Hoes kon er ook wat van met zijn smartlap: *'Hij was een smokkelaar, die diep in de nacht*

Waarom werd er juist zoveel in Brabant gesmokkeld? De kronkelende grens leende zich daar goed voor en liep op veel plekken door een stil natuurgebied. Dus er was veel grens en men was niet gemakkelijk te betrappen in die natuurgebieden. Maar een ernstiger reden was de armoede in Brabant. Er moest op de een of andere manier toch brood op de plank komen. Bovendien was er altijd al gesmokkeld tussen bisdommen, hertogdommen en graafschappen.

Wat werd er zoal gesmokkeld? Je kunt haast zeggen van alles, als de accijns maar hoog genoeg was. Van votten tot sigaretten, van benzine tot zout.

In de Eerste Wereldoorlog kwam er weer een boost in het smokkelen. Nederland was neutraal in die oorlog. In België werd heftig gevochten en men leed onder de oorlog zodoende aan veel zaken gebrek. Zo is er bekend dat er petroleum in varkensblazen gesmokkeld werd naar België. Maar dat was snel over toen op de grens een 'dodendraad' met 2000 volt geplaatst werd. Van alles werd geprobeerd om die draad te omzeilen. Dat gebeurde o.a. met vliegers. Maar het meest effectief was het zgn. vouwraam dat tussen de draden gezet kon worden.

Heel bijzonder vond ik dat er zelfs een tijd geweest is waarin vloeipapier (om een shagje te draaien) gesmokkeld werd. Dat ging heel gemakkelijk onder het zadel van je fiets.

In de Tweede Wereldoorlog was er natuurlijk gebrek aan alles. Opvallend is dat eigengeteelde tabak een goede smokkelwaar was. Die werd gesmokkeld onder de naam 'fleur de matras'. Duidelijk is hoe de tabak de grens over kwam.

Een opvallende uitspraak van Paul Spapens was dat de geallieerden de grootste smokkelaars waren.

In 1949 start de goed georganiseerde botersmokkel. Daarbij werd geen geweld geschuwd. De boter in België was duur. De smokkelaar kon al snel f 2,50 verdienen op een kilo boter. In de strijd tussen douane en smokkelaars werden alle middelen gebruikt. Zo hadden smokkelaars snelle en gepantserde auto's. De douane probeerde die auto's te stoppen met kraaienpoten die op de weg gestrooid werden en voor lege banden van de auto's zorgden. Maar midden jaren '60 van de vorige eeuw kwam er prijzengelijkheid. En het smokkelen was voorbij.

Paul beweert dat het smokkelen nooit verdwenen is uit de Brabanders. Alleen uit zich dat nu in het maken en verspreiden van chemische drugs.

Het was een boeiende avond. Alleen is mij nooit helemaal duidelijk geworden in welke richting er steeds gesmokkeld werd.

Rien Visser

In gesprek met Wim Knoop

Deze keer stap ik op de fiets naar Capelle om in gesprek te gaan met oud-notaris Willem Knoop, geboren op 27 april 1931 te Nederhemert-Zuid, waar zijn vader hoofd van de school was. Het aantal leerlingen liep erg terug, zodat de school moest sluiten. In 1934 naar Heusden met het hele gezin: vader, moeder en een oudere zus. De jongste zus werd geboren in 1936 met Kerstmis. De zusters,

die beiden geneeskunde gestudeerd hebben, zijn helaas jong overleden. Er stond in Heusden een huis nabij de scheepswerf leeg en daar hebben wij als kinderen genoten van de ruimte, het uitzicht en 's avonds van de speelruimte op de werf.

Wim ging naar het gymnasium in Den Bosch, maar in september 1944 reden er geen bussen meer en werd de school gesloten.

Het was een spannende tijd aan de Maas. Toen het huis van de buurman door een voltrefter werd getroffen, moesten zij in opdracht van de Duitsers evacueren en gingen ze naar familie in Nederhemert-Zuid. Vandaar opnieuw verkassen naar Nederhemert-Noord, vervolgens naar Aalst, maar het was nergens veilig. Evacuees moesten op bevel van de overheid in januari 1945 naar Friesland vertrekken, maar daar hadden zij niet zoveel zin in. Ze besloten naar familie in Asperen te gaan, maar bij Brakel aangekomen was er ijsgang in de Waal en konden ze niet naar de overkant. Illegaal terug naar Aalst; daar is Wim bij beschieting gewond geraakt en is hij geholpen door een Duitse arts, die - dat vergeet hij nooit meer - rood haar had. Toen Nederhemert-Noord in april 1945 vrijgegeven werd, zijn ze daar naar toegegaan. Juni 1945 weer terug naar Heusden.

Met een legervoertuig, omgebouwd tot bus, ging je weer naar school. Na een oorlog, een labiele gezondheid en vier jaar gymnasium werd besloten over te stappen naar de hbs in Waalwijk, waar hij tot de eerste lichter examenkandidaten behoorde.

Ja, en nu ? Welke kant gaan we op? Notaris, dat leek hem wel wat. Dat beroep kende hij van vrienden en kennissen die thuis over de vloer kwamen. De opleiding kreeg je van iemand, die zich gespecialiseerd had in het notariaat, vaak ook een notaris. Geslaagd in 1959 voor het staatsexamen, deel drie. In datzelfde jaar werd de opleiding universitair.

Als kandidaat-notaris werkzaam in Hoofddorp, Arnhem en terug naar Heusden, en zes jaren lang in Ammerzoden. Om notaris te worden of waarnemer van een kantoor te kunnen zijn, was destijds drie jaar stage als kandidaat verplicht. De leeftijd om notaris te worden lag vrij hoog. Afgestudeerden aan de universiteit kregen de titel van meester in de rechten. Naast zijn dagelijkse werkzaamheden in Ammerzoden is hij verder gaan studeren aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en behaalde in juni 1964 het kandidaatsexamen rechten en op 11 december 1964 zijn doctoraalexamen rechten, notariële studierichting. Deze opleiding was een pré voor benoeming tot notaris. Tevens zich

beschikbaar gesteld voor waarneming van een kantoor, indien dat nodig was. De notaris in Dussen is vrij plotseling overleden. Als waarnemer daar gewerkt vanaf half november 1966 tot augustus 1967. Een hectische periode. Drukte op kantoor met bijkomende omstandigheid wijziging van arrondissement voor standplaats Dussen. Maar daar zat de liefde van zijn leven, alleen het kwartje viel wat later. Er werd gepolst of er interesse was voor het kantoor Dussen.

Toen kwam notaris Waverijn te overlijden, gesolliciteerd naar standplaats Capelle, gemeente Sprang-Capelle, en zo kwamen ze naar hier. Via de Staatscourant werd er melding gemaakt: 'Bij Koninklijk Besluit 28 december 1967 nr.46 is benoemd tot notaris binnen het arrondissement 's-Hertogenbosch, ter standplaats Capelle, gemeente Sprang-Capelle, Mr. W Knoop, kandidaat-notaris wonende te Heusden, in de plaats van J. Waverijn, overleden.' Voor de benoeming wordt er eerst kennisgemaakt met de minister van Justitie, destijds Toxopeus. Gekleed in jacquet met hoge hoed en handschoenen. Beëdigd op 24 januari 1968 in de raadskamer van het Paleis van Justitie in Den Bosch.

Omdat het bestaande kantoor met woning niet aan de toenmalige eisen voldeed en de aankoopprijs te hoog was, werd er besloten een nieuw huis en kantoor te bouwen, en wel zo dat het kantoor kon worden omgetoverd tot een geriefelijke seniorenwoning. Zolang er gebouwd wordt, moet je wel ergens onderdak vinden als kantoorruimte en dat werd gevonden in het Rabobankgebouw in de Heistraat.

Als je heel de dag op kantoor zit, ga je voor de broodnodige beweging elke dag een rondje Eendenest. Ook de kinderen die kwamen, mee in de kinderwagen.

Bij het oprichten van een vereniging heb je statuten en een notaris nodig. Zo ook voor de heemkundevereniging, en werd de interesse gewekt om lid te worden. Destijds was het ook moeilijk bestuursleden te vinden, wat tot gebrek aan bestuursfuncties leidde. Je moet een vereniging toch overeind zien te houden. Secretaris en voorzitter geweest, en bij het afscheid als voorzitter de zilveren speld van Brabants Heem gekregen. Uitstapjes mede georganiseerd en ervan genoten. Er was ook een keer een fietstocht in Sprang-Capelle en omgeving georganiseerd voor Brabants Heem. Nu, dat hebben ze geweten, het regende onophoudelijk. Als verzopen katten keerden de deelnemers weer terug, maar het kan niet verder dan je vel, toch?

Diverse bestuursfuncties bekleed bij o.a. Groene Kruis en St.-Nicolaas Ziekenhuis, ondanks de drukke werkzaamheden.

Voor de nodige ontspanning werd er gereisd en gebridget. Op 65-jarige leeftijd moest je, als notaris, destijds met pensioen. Jammer, was nog graag een paar jaar doorgegaan.

Bij zijn afscheid is hem door de gemeente Sprang-Capelle toegekend: de erepenning der Gemeente Sprang-Capelle in zilver wegens bijzondere verdienste voor de Sprang-Capelse gemeenschap.

Veel beleefd in de tijd van achtentwintigenhalf jaar notaris zijn. Mensen zijn het niet altijd eens met de regels, verwachten andere beslissingen, worden boos, bedreigen jou en je gezin, maar ondanks alles met veel plezier gewerkt. Nu genieten in het gezellige huis, wat eens kantoor was. Samen met Wil nog een goede tijd en dank je voor dit gesprek.

Marry Molenaar

In Memoriam

In de afgelopen maanden ontvingen wij het bericht van overlijden van zeven leden:

Mevrouw G.T.H. Drost-Vos, Heistraat 126, Sprang Capelle;
Mevrouw A.A.J. van Zelst-Kuijsten, Koetshuislaan 417, Waalwijk;
Dhr. W. Stam, Nieuwevaart 116, Sprang-Capelle;
Dhr. A. v.d. Schans, Rechtvaart 26, Kaatsheuvel;
Dhr. A.H. Heijmans, Antwerpenstraat 4, Waalwijk;
Dhr. J.P. de Raad, Rosmolen 73, Ridderkerk;
Dhr. J. Versteeg, Pres. Kennedystraat 2, Sprang-Capelle.

Woordenboek Sprang-Capelle is een feestje om naar te luisteren!

Op dinsdagavond 5 april 2022 presenteerde de dialectwerkgroep van onze heemkundevereniging haar onlinewoordenboek. Na een inleidend praatje door bestuurslid Sjaak de Bie gaf Yoïn van Spijk, universitair afgestudeerd als taalkundige en lid van onze dialectgroep, ons een inkijkje in de dialecten in de Langstraat.

Talen zijn continu in ontwikkeling en kunnen zelfs verdwijnen. Dit geldt ook voor de Brabantse dialecten. De kans is groot dat over 100 jaar veel van de huidige dialecten iets van het verleden zijn. Dit betekent niet dat de dialecten verloren hoeven te gaan. Steeds meer heemkundekringen leggen dialecten vast door geluids- of filmopnamen te maken. Dit wordt ook gedaan door de dialectwerkgroep van heemkundevereniging Sprang-Capelle.

Yoïn liet ons de verschillen zien tussen West- en Oost-Brabant. Het riviertje de Donge blijkt een echte scheidslijn te zijn op taalgebied. Ten westen van dit riviertje spreekt men bijvoorbeeld over melk en ten oosten heeft men het over rôôme. Evenzo respectievelijk over mart (markt) en mert.

Maar dichterbij huis werden we geconfronteerd met de verschillen tussen Sprang en Capelle. Bijvoorbeeld bùrte (buurten) in Sprang en burte in Capelle.

dââwelèèr

Klaas de Groot en Yoïn van Spijk presenteerden vervolgens de website dialectsprangcapelle.nl met onder andere een woordenboek mét geluidsfragmenten.

In het onlinewoordenboek staat bij elk woord een zin met hierin het betreffende woord. Van zowel het woord als de zin is een geluidsopname in het dialect van Sprang-Capelle toegevoegd. Maar liefst 22 mensen hebben geholpen bij het inspreken.

Klaas kan er zichtbaar geen genoeg van krijgen.

Het resultaat is een feestje om naar te luisteren, maar het is ook een zeer waardevolle vastlegging van een dialect dat over 100 jaar sowieso veranderd is, en mogelijk zelfs verdwenen. De werkgroep werkt de komende tijd verder aan het uitbreiden van het woordenboek, maar neem vooral nu al een kijkje.

Een rondje door de zaal leverde een nog niet opgenomen woord op: Ge zijt unne **dââwelèèr**.

Van harte aanbevolen om een bezoek aan de website dialectsprangcapelle.nl te brengen. En wil je graag een bijdrage leveren? Neem even contact op met Sjaak de Bie of Klaas de Groot.

dââwelèèr

Piet Pruijssers

Nieuwe aanwinsten

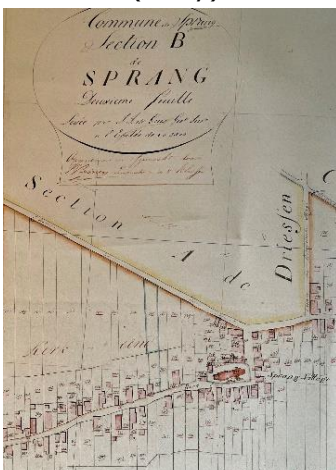
Van J.H. (Coby) van der Schans hebben we correspondentie gekregen van Liesbeth de Leeuw-Hangjas (Liesje Hangjas). Zij heeft als Joodse onderduikster bij de familie Van der Schans-van Oosterhout aan de Hogevaart 49 gewoond.

Verder een aantal kopieën van oude landkaarten en een VVD-folder uit 1994 met 'Sprang-Capelle moet een groene gemeente blijven'.

Dan nog een tweetal plakboeken met krantenknipsels en foto's over gebeurtenissen in Sprang-Capelle over de periode 1994 tot half maart 1995 en van maart 1995 t/m november 1995.

Zoals eerder is vermeld hebben we kopieën van de kadastrale kaarten van Sprang-Capelle ontvangen. Dat waren voor die tijd goede zwart-witkopieën. Inmiddels kun je deze kaarten thuis op de computer digitaal inzien bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Nu heeft een actief lid van onze vereniging deze kaarten gedownload, laten afdrukken en aan de vereniging geschonken. Zo hebben we dus nu die collectie kaarten mooi in kleur in ons archief.

Van Gerrit Haverhals hebben we een ingelijste landkaart gekregen. Het betreft een kopie van de 'Carte particulière d'une partie de la Hollande et du Brabant Hollandois: ou les environs de Breda, Boisleducq, Geertruydenberg, Heusden, Dordrecht, Bommel &c.....' die in 1748 is uitgegeven.

Van Dieter Verbeek ontvingen we een verslag over zijn stageperiode bij handelskwekerij TE-WE aan de Wendelnesseweg 22. Dit verslag is gemaakt tijdens zijn opleiding op de middelbare tuinbouwschool te Breda. Een beschrijving van de kwekerij, de apparatuur, teelttechniek, etc. Het verslag is verlucht met foto's.

Van onze zusterorganisatie Op 't Goede Spoor te Waspik ontvingen we een tweetal oude rekeningtjes. Een van J. Michaël Czn., aannemer te Vrijhoeve-Capelle (31-12-1935) en een van R. van Dalen Azn., drukkerij, boek- en papierhandel, binderij te Vrijhoeve-Capelle (17-02-1934). Tevens een plakboek vol stickers, waarvan enkele uit onze plaats.

Van mevrouw Spierenburg, de oud-onderwijzeres, ontvingen we een aantal bladen met opgeplakte foto's van optochten t.g.v. Koninginnedag 1977 en 1979, waaraan de Prins Willem-Alexanderschool heeft deelgenomen, en foto's van kleuters van Kleuter-vreugd die de molen van Sprang bezoeken.

Verder een dossiertje met een nieuwsbrief van de Prins Willem-Alexanderschool van februari 2002 en knipsels, krantenartikelen, etc. over de schoolactiviteiten rondom het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima.

Nog een dossiertje betreffende de Prins Willem-Alexanderschool met krantenknipsels over jubilea, afscheid, wandeltochten voor een goed doel, statuten, etc.

Ria Hoefnagel heeft een fotoalbum van de wandelsportvereniging 'ER OP UIT' geschonken. Daarin ook een aantal krantenknipsels en een feestprogramma t.g.v. het 25-jarig jubileum van de vereniging (01-01-1959/01-01-1984).

We zijn blij met deze aanwinsten en bedanken de schenkers (m/v) weer van harte.

Jan Korpershoek

Verslag van de presentatie van het boek 'Joodse onderduikers en moedige mensen in Sprang-Capelle' op 3 mei 2022 door Piet Pruijssers

De uitdrukking 'een gevaar zit in een klein hoekje' kent waarschijnlijk iedereen. Nou, de mensen die in WO II benaderd werden door dokter Verheij of dominee Van Lummel waren zich niet zo bewust van de gevolgen van de eerder genoemde uitdrukking. Ze hadden dan waarschijnlijk nee gezegd. Piet Pruijssers heeft natuurlijk al die overwegingen gehoord van die moedige mensen uit ons dorp. Hij heeft die opgeschreven in zijn boek, maar vanavond komt het wat directer voor het voetlicht. Een belangrijke vraag zweeft ook door de zaal en houdt de mensen bezig: wanneer begin je nu zo'n boek te schrijven? Of een nog betere vraag: waarom begin je aan zo'n boek?

Dominee Bert van der Linden, predikant in de kerk 'Aan de haven' in Waalwijk, heeft de kiem gelegd voor dit boek. Hij bracht Piet in verlegenheid toen hij vroeg om enkele gegevens van onderduikgevers in Sprang-Capelle. Piet moest als voorzitter van de heemkundevereniging het antwoord schuldig blijven. Veel is er bij de heemkundevereniging bekend over de Tweede Wereldoorlog, maar over onderduikers en hun gastgezinnen maar weinig.

Nog een vraag die om beantwoording vraagt: Waarom waren die verhalen over onderduikers zo op de achtergrond geraakt? Hoe is die blinde vlek in de geschiedenis van ons dorp ontstaan? Piet probeert daar een antwoord op te vinden.

Wat waren er veel mensen op die avond. Zidewinde was propvol met leden van onze vereniging en genodigden. De genodigden waren familieleden of bekenden van diegenen die in het boek beschreven werden. Piet maakt eerst duidelijk wat het doel was van het boek. Door verhalen, soms kleine verhalen, niet vergeten wat dappere mensen uit Sprang-Capelle in WO II gedaan hebben. En een groter doel brengt hij voor het voetlicht: laat je niet in slaap sussen door de waan van de dag. Daarbij haalt hij de situatie in Oekraïne aan. Wees je ervan bewust dat de vrijheid er ineens anders uit kan zien. Hij schets ook onze houding tegenover de Joden in WO II.

Dan komt hij toe aan de gezinnen die onderduik gegeven hebben aan nogal wat Joodse mensen, van klein tot groot, van jong tot oud.

Bekend was in ons dorp dat Toon en Jenneke van Tilborgh onderdak boden aan Dov Frohman. Maar er waren er veel meer. In dit verslag hoef ik ze niet allemaal te herhalen. Maar wat me opvalt in al die verhalen die Piet beschreven heeft, is dat het vaak om eenvoudige, gewone mensen ging. En de stilmakende redenen waarom mensen dat deden. Waarom namen Rien en Dien Haverhals Joodse mensen in huis? Lang hadden zij daar niet over na hoeven denken. Die opdracht stond in de Bijbel: 'Ik was een vreemdeling en gij hebt me gastvrijheid gegeven.'

De mensen in de zaal luisteren geboeid naar de verhalen over onderduikers en onderduikgevers. Iedereen is het duidelijk na vanavond: die verhalen mogen niet vergeten worden!

Sprang-Capelle is een stuk geschiedenis rijker over moedige mensen. Geschiedenis die zal inspireren tot recht en vrede. Kortom een geweldig boek!

Rien Visser

De inspirator krijgt het eerste exemplaar overhandigd.

Verslag van de lezing over 'Oorlog is geen keuze. Verzet wel!' door dr. Liesbeth Hoeven op 12 mei 2022

Liesbeth Hoeven promoveerde aan de Universiteit van Tilburg. Haar proefschrift had de titel 'Een boek om in te wonen'. De verhaalcultuur na Auschwitz gaat over de herinneringscultuur rond de Tweede Wereldoorlog. Direct na de bevrijding domineerde het 'grote verhaal' over opkomen tegen het onrecht, waarbij zwart-wit werd gedacht over goed en kwaad. Later kwamen de 'kleinere' verhalen op die vertelden over het lot van de vele verschillende slachtoffers. Dit mondde uit in het grote verhaal rond 'Nooit meer Auschwitz'. Liesbeth daagt ons uit om te 'denken over herdenken'.

Ze leidt dit in met een verhaal over **George Maduro**, een student die in verzet kwam tegen de nazi's.

Hij is op Curaçao geboren en groeit op in een welgestelde Joodse familie. Tien jaar oud verhuist hij naar Nederland. In 1934 begint hij een studie rechten in Leiden. In de meidagen van 1940 is Maduro als 2^e luitenant verantwoordelijk voor de verdediging van Villa Leeuwenburg in Leidschendam. Hij weet de villa succesvol te verdedigen en de opmars van de Duitsers te vertragen. Na de capitulatie komt Maduro als krijgsgevangene in het Oranjehotel terecht. Na een half jaar laten de Duitsers hem vrij.

Saarbrücken, historisch museum

Verzet

Maduro raakt betrokken bij het verzet. In mei 1941 wordt hij opgepakt en voor de tweede keer gevangene in het Oranjehotel in Scheveningen.

Op transport naar Dachau

Na enkele maanden eenzame opsluiting wordt Maduro weer vrijgelaten. Hij zet zijn verzetsactiviteiten weer voort. In de zomer van 1942 moet hij zich melden bij de nazi's. Maduro weigert en duikt onder. In de zomer van 1943 wordt hij opgepakt in Frankrijk als hij probeert naar Engeland te vluchten. De Duitsers sluiten hem op in de gevangenis van Saarbrücken. Deze gevangenis was in het hoofdkwartier van de Gestapo. Tegenwoordig is het ingericht als historisch museum. Het plaveisel lijkt op kinderkopjes, maar aan de onderzijde zijn de namen van de gevangenkampen van de nazi's vermeld. Een bijzondere manier van herdenken!

Op 24 november 1944 gaat Maduro op transport naar concentratiekamp Dachau, waar hij op 9 februari 1945, 28-jaar oud, overlijdt aan vlektyfus.

Madurodam en de Militaire Willemsorde

Na de bevrijding geven zijn ouders een startkapitaal voor het oprichten van een miniatuurstad in hun woonplaats. Het krijgt de naam Madurodam en wordt een herdenkingsmonument. In mei 1946 krijgt Maduro postuum de Militaire Willemsorde toegekend. Ondanks deze hoge onderscheiding krijgt het 'verhaal van hem' weinig aandacht.

Ook van de aanwezigen bij deze lezing weet bijna niemand dat Madurodam een herinneringsmonument is! Pas in 1993 is er een plaquette als gedenkteken aangebracht.

De zoektocht naar het gemeenschappelijke verhaal

Doelstelling van Nationaal Comité 4 en 5 mei is het blijven vertellen van de verhalen.

Allereerst zijn er de grote verhalen, de zogenoemde *master narratives*. Zij laten zien welke normen er in een samenleving gelden en rechtvaardigen ons handelen. De verzetsmythe die ontstond direct na de bevrijding, met zijn traditionele nationale en ideologische voorstellingen van de geschiedenis, is hiervan een voorbeeld.

Daarnaast komt een tweede verhaalvorm: de *counterstories*. *Counterstories* brengen dimensies van een herinneringscultuur aan het licht waarvoor in een *master narrative* niet of nauwelijks plaats is. De slachtoffercultus, die in de jaren zestig opkwam in reactie op de verzetsmythe, is hiervan een voorbeeld. De impact van de oorlog werd toen zichtbaar in de individuele geschiedenissen van slachtoffers buiten het verzet en zonder militaire achtergrond.

Er is in de oorlog niet alleen gestreden, maar ook geleden

Wiens lijden verdiende de meeste aandacht? Welk verhaal was het belangrijkste? Na verloop van tijd ontstond er rivaliteit tussen de verschillende groepen slachtoffers. Al deze groepen hadden eigen oorlogsherinneringen, eigen herdenkingen en eigen gedenktekens. En werden overal monumenten onthuld. Een reactie op deze manier van herdenken kwam vanaf de jaren '80.

De opkomst van de vele *counterstories* was het resultaat van een strijd tegen de uitsluiting van groepen slachtoffers binnen het kader van de verzetsmythe.

De tekortkomingen van het verleden moesten, anders dan binnen de verzetsmythe, worden erkend. In aanvulling op de slachtoffersmythe moesten deze tekortkomingen worden ingezet als een les waarvan men had geleerd. Het grote verhaal dat wij sinds de jaren tachtig kennen en dat aan beide criteria beantwoordt, laat zich samenvatten onder de noemer 'Nooit meer Auschwitz'.

Nooit meer Auschwitz

In het verzet tegen oorlog, onderdrukking en conflict houdt dit verhaal 'de fakkel van vrijheid' brandend, zo is de idee. De mensen die de oorlog zelf hebben meegemaakt en die ons uit eigen ervaring kunnen vertellen over wat het betekent wanneer onze vrijheid in de kern wordt aangetast, zijn binnen afzienbare tijd niet meer onder ons. Zou 'de fakkel van vrijheid' op basis van deze ontwikkelingen dan langzaam uitdoven?

Liesbeth denkt van niet. Maar het *master narrative* waarmee we ruim drie decennia uitdrukking geven aan het herdenken en het vieren van vrijheid in ons land, is wel toe aan herziening.

De hoop op verandering

Een onzichtbaar gedenkteken? Zoals bij de stenen voor het museum in Saarbrücken. Mensen gaan zich afvragen waar zij zelf staan. Hoe leven zoals door een vrij mens geleefd kan worden? Het besef van verantwoordelijkheid voor de ander. In verzet komen is geen abstract ideaal maar een keuze! **'Voor wie ben ik er als alles wat vanzelfsprekend is wegvalt?'**

Na de pauze legde Liesbeth Hoeven de vragen neer: 'Wat zou jij doen, en hoe laat jij je raken door de kleine of grote verhalen van oorlog en verzet?' Dit moest even bezinken bij de aanwezigen. Moeilijke vraag, hoe reageer je als je zelf voor zo'n situatie staat. Daar is geen gemakkelijk antwoord op te geven. De spreekster gaf een voorzetje door Piet Pruijssers aan het woord te laten over wat hij ervaren had toen hij het boek 'Joodse onderduikers en moedige mensen in Sprang-Capelle' schreef. Wat prikkelde hem om dit nader te onderzoeken en er een boek over te schrijven? Vele verhalen kwamen hem ter ore, en dan is het zaak om erachter te komen in hoeverre deze verhalen met de werkelijkheid stroken. Niet dat deze verhalen niet waar zouden zijn, maar verhalen kunnen door de tijd zelf ingekleurd of geïnterpreteerd worden. Is dat erg? Het zijn herinneringen van mensen en de een ervaart een situatie toch weer anders dan een ander, en dan heb je al verschillende versies van een verhaal. Maar door de reacties uit de zaal werd wel duidelijk dat het belangrijk is verhalen te delen en te blijven gedenken. Na de oorlog was het devies: we moeten vooruit, wat geweest is, is geweest en niet praten maar doorgaan. En ze wilden hun kinderen niet belasten. Daardoor kwamen er velen op latere leeftijd pas achter wat hun ouders in de oorlog nu echt hadden meegemaakt. En gedenken, hoe ervaren we dat? In Nederland staan 4000 herdenkingsmonumenten. Voor sommigen moet het helder en duidelijk zijn: een monument met een duidelijke uitstraling met namen en data; voor anderen hoeft dat wat minder uitgesproken, denk aan het onzichtbare gedenkplein in Saarbrücken. En wat zou jij doen? Die vraag kunnen we pas beantwoorden als we zelf in zo'n situatie geplaatst zouden worden. Dat was de slotconclusie van deze avond.

Piet Pruijssers, Dieter Verbeek

Nellie den Besten

Ik ben Nellie den Besten en ben op zoek naar de familie in Sprang-Capelle waar mijn vader Kees den Besten van de Diefdijk in Leerdam, aan het eind van de Tweede Wereldoorlog in huis is geweest. Ik wil graag zijn oorlogsverhaal compleet maken.

Hoe kwam mijn vader in Sprang-Capelle terecht?

Mijn vader is opgepakt terwijl hij op het land werkte. De Duitsers hadden bij de razzia in Asperen op 5 februari 1945 470 man opgepakt. 's Nacht zijn er 70 gevlucht, dus dit moest aangevuld worden. Daardoor werd mijn vader van het land opgepakt. Ze gingen lopend naar Utrecht en vandaar met de trein via Amsterdam naar Krefeld in Duitsland. Daar werden ze gedwongen loopgraven te graven. Op 3 maart 1945 was er een grote luchtaanval van de Amerikanen en zijn de meesten gevlucht. Mijn vader is met een jonge bakker uit Sprang-Capelle gevlucht en te voet zijn ze daar aangekomen. Mijn vader is daar gebleven tot Leerdam was bevrijd. Hij kon niet naar huis, omdat er bruggen waren vernield. Mijn ouders hebben contact gehouden en kwamen wel eens in Sprang-Capelle na de oorlog. Er werd zelfs een matrozenpakje voor mijn oudste broer gemaakt. Begin jaren vijftig zijn mijn ouders naar Australië geëmigreerd en is het contact met Sprang-Capelle verwaterd. Mijn vader heeft weinig gesproken over wat hij heeft meegemaakt. Zelf ben ik van 1959, en mijn vader overleed toen ik 12 jaar was. **Als iemand iets herkent of iets weet, zou dat heel mooi zijn.**

Neem dan s.v.p. contact met mij op via: ndenbesten@outlook.com

Dun aauwerwetse schönmoak!

Nou de rëgen en de sturm van de lôtste paar weken vurbij zèn en ut zonneke af en toe tevurschijn komt, denk ik nog wel ies terug oan vroeger toen ik nog un kènd was. De vrouwen die bij oons in ut slagerijke kwaame en ut wel en wee uît de buurt bespraake, dan zeet-er ineêns één van die vrouwe: "Zeède gij ôk al oan de schoônmoak?" Nou, zeej zo'n aander buurvrouw dan: "Ik heb den booven al kloar!" Nou, dan kon oons taante Betje nie achter blèève en es ik dan de volgenden dag uît school kwaam hinge de dekens oan ut kloprek en laag dè heerluk wèrum schutbed van dons op twee stoele beneje buïte in de zon. Och, dè lekker wèrum schutbed woar ge es ut koud was oewen eigen oasem kon zien, net of ge een sigaretje roôkte, en dan die bloemen op de roamen es ut gevore had. Dè

ziede nou nooit meer, bloemen op de roamen. Toen had nog niemand centroale verwèrming volgens meen, toen kwaam Driekus de kolenboer mee j zun koole. Mer dan, es ook de koamer, de keuke, de bijkeuke en alle aander hokke de schoônmoak han durstoan konde ut toch wir schudde es ut koud wier... de kachel kwaam nie meêr oan. Ge moes mèr wè wèrums oantrekke 's-oaves.

En dan wier ut zo langzoamerhaand Poase. Nou dan kreeg-de es ge geluk had wè nieuws, mistal iets vermôkt van unnen auwen jas of jurk van de één of aander taante en wel nieuw kniekousen. Alles wier op de 'groeï' gemôkt. Schoen wiere ôk aaltijd te groôt gekocht, dan zeeje ze: "Ge groeit er van-eigus in." Joa ... tege de tèèd desse paasten waare ze versleete! In dieje tèèd hoefden we nog nie van ut gas want dè was er nog nie. Oons klirkaast pûlde ôk nie uît van de nieuwste mode, toen ware de meense van dun erremoei noa dun oorlog nog blij mee j wè se hadde. Ik hoop dè ut oons zo goed blijft goan want wè-tur nou allemaal goande ies meense, meense, lôt oons tevreeje zèèn mee j wè we hebbe oan un knopke draaie en ut ies wèrum, nie meer in de teil, knopke om en ut was-mesien draait, we hebben ut zo goed es un luîs op un zeêr hoofd

Henny Rijkers

Waar is dit en waar was dat?

Waar was dat?

Deze keer weer eens genoeg oplossingen. Goed om te lezen dat er heel wat mensen regelmatig over de Hogevaart rijden. En dan ook nog eens goed om zich heen kijken. En ik werd ook weer eens gecorrigeerd, want er bleek niet op één plek zo'n bordje aan een hek te hangen, maar op wel drie plaatsen. Dus er waren drie mogelijk goede antwoorden: tegenover Hogevaart 35 en 47 en tegenover de Kruisvaart. Welke van de drie wil je hebben, was het commentaar van een van de inzenders. Ina Koenen, Willem van Gentsvaart 10, rolde als winnaar uit de bus. Gefeliciteerd, en het flesje wijn wordt door Netty Waarts bezorgd.

Waar is dit?

We zijn weer eens in Capelle aanbeland. Het is steeds mooi weer, dus stap op de fiets en probeer dit voorwerp te ontdekken. Nog even een paar tips: het staat wat laag bij de grond en in het buitengebied van Capelle. Vooruit nog een tip: zoek het aan de westkant van Capelle.

Bel uw oplossing door naar de redactie van Het Kustersluik, p.a. Netty Waarts, tel. 0416-312210 of stuur een e-mailtje naar nwaarts@home.nl, onder vermelding van 'oplossing puzzel 16.2'.

En vergeet niet uw adres te vermelden.

Onder de goede oplossers wordt een fles wijn verloot.

Ad Wagemakers

Kijk regelmatig op de website van de heemkundevereniging Sprang-Capelle:

www.heemkundesprangcapelle.nl